

Aanpak aantonen nul-lozing glastuinbouw

Definitief (versie 1) d.d. 20-03-2017

Aanpak vastgesteld in stuurgroep Platform Duurzame Glastuinbouw 16-3-2017

Auteurs:

Daan van Empel/Guus Meis (N.a.v. resultaten/ besprekingen werkgroep nul-lozing).

Deelnemende organisaties werkgroep nul-lozing:

Waterschap Vechtstromen, Het Hoogheemraadschap van Delfland, Omgevingsdienst Haaglanden, NVWA, LTO NL open teelten en LTO Glaskracht Nederland

Achtergrond

Binnen de afspraken van het Hoofdlijnenakkoord Waterzuivering Glastuinbouw en de bijbehorende synchronisatie met de Wettelijke Gebruiksvoorschriften is opgenomen dat er met ingang van 1 januari 2018 een zuiveringsplicht gaat gelden voor glastuinbouwbedrijven wanneer er drainwater (substraatteelt), drainagewater (grondteelt) en/of filterspoelwater (bij terugspoelen met drain(age)water of bemest gietwater) wordt geloosd op oppervlaktewater of riolering. Grondteelten met overdrain zonder aanwezigheid van drainage vallen buiten de scope van de zuiveringsplicht. Voor die teeltwijze is dus ook niets opgenomen in de werkwijze die in dit document wordt beschreven. Op dit type grondteelten is de zorgplicht van toepassing en daarvoor is eerder al een werkwijze opgesteld.

Vanuit ondernemers en handhavers (bevoegd gezag) is er behoefte aan duidelijkheid over de situaties waarin geen restwater wordt geloosd en er dus geen zuiveringsinstallatie aanwezig hoeft te zijn. We spreken dan van nul-lozing.

Doelstelling is om helderheid te scheppen voor een ondernemer met teelt in kassen over de benodigde bewijsvoering waarmee hij/zij kan aantonen dat nul-lozing op het bedrijf aannemelijk is en via welke methode/ leidraad een handhaver c.q. toezichthouder (namens bevoegd gezag) dit kan toetsen en dan aan de ondernemer kan bevestigen dat er sprake is van nul-lozing. Vanwege de afgesproken synchronisatie tussen het Activiteitenbesluit en de Wettelijke Gebruiksvoorschriften is de onderhavige aanpak bedoeld voor gebruik zowel in het kader van het Activiteitenbesluit als in het kader van een zuiveringsvoorschrift in een Wettelijk Gebruiksvoorschrift als resultaat van de toelating van een gewasbeschermingsmiddel.

De aanpak geeft erg uitgebreid de diverse onderdelen aan die bij de bewijsvoering en de controle daarvan kunnen spelen. Het is daarmee **niet** de bedoeling dat voor alle type bedrijven altijd alle onderdelen opgenomen moeten zijn in de bewijslast of onderdeel moeten zijn bij de controle door bevoegd gezag. Dit hangt samen met o.a. de omvang van het bedrijf, de complexiteit van het watersysteem al dan niet gecombineerd met het teeltsysteem.

Afhankelijk van of de lozing op oppervlaktewater of riolering plaatsvindt zijn in Nederland de waterschappen respectievelijk de gemeenten/omgevingsdiensten de handhavende instanties als het gaat over lozingen (o.a. op basis van het Activiteitenbesluit). De NVWA is m.n. de handhavende instantie als het gaat over juist gebruik van de gewasbeschermingsmiddelen volgens het Wettelijk Gebruiksvoorschrift. Voor de water-gerelateerde voorschriften in een Wettelijk Gebruiksvoorschrift zijn ook de waterschappen een handhavende instantie.

Werkwijze

Gesloten watersysteem

Een gesloten watersysteem is lastig vast te stellen. Controles zijn momentopnames en daarom dient er een vorm van borging te zijn voor de tussenliggende perioden. In de aanpak aantonen nul-lozing wordt dan ook uitgegaan van een systematiek die op voorhand dient te worden gevolgd,

voordat men kan spreken van een gesloten watersysteem met nul-lozing. Uitgangspunt bij de werkwijze is dat een ondernemer (het belangrijkste deel van) de bewijsvoering verzorgt en dat de toezichthouder controlepunten heeft om deze bewijsvoering te beoordelen en hier een uitspraak over te kunnen doen. De beschreven werkwijze is zowel voor grote als voor kleine bedrijven bedoeld en zowel voor complexe als eenvoudige bedrijven. Dit betekent dat voor m.n. de eenvoudige bedrijven bepaalde onderdelen van de werkwijze niet van toepassing kunnen zijn. Invulling van de aanpak is dus altijd maatwerk, maar op basis van de beschreven aanpak is het wel mogelijk om als tuinder en als toezichthouder gezamenlijk vast te kunnen leggen dat nul-lozing aangetoond is.

Omdat de implementatie van deze aanpak veel diversiteit met zich meebrengt tussen de diverse regio's, type teelten en sectoren. Is het van belang dat iedere sector gezamenlijk met lokaal bevoegd gezag aan de slag gaat met de invulling van de aanpak, zodat eventuele knelpunten of aandachtspunten vroegtijdig opgemerkt en opgelost kunnen worden. Dit als onderdeel van de implementatie van de nieuwe wetgeving in het Activiteitenbesluit milieubeheer en het handhavingsprotocol. Afgesproken is dat er in oktober/november 2017 een evaluatiemoment is over de implementatie van de aanpak aantonen nul-lozing.

Voorbeeld ter verduidelijking maatwerk:

Een tuinbouwbedrijf met een kleine ondersteunende glasopstand bedoeld voor trekken of overwinteren van vaste planten of bomen, of vervroegen seizoen van vollegronds teelten met eenvoudig watersysteem en teeltsysteem. Kan op relatief simpele manier bewijslast in overleg met lokale handhaver (met de specifieke gebieds-/ sector kennis) bepalen en overhandigen. Een glastuinbouwbedrijf met complexere waterstromen zoals hergebruik en recirculatiesystemen, verschillende afdelingen, meerdere waterbereiding units, diverse silo's, gietwatervoorziening etc. zal een uitgebreidere bewijslast moeten verzorgen om aan te kunnen tonen dat watersysteem gesloten is met aantoonbare nul-lozing. Dit zal meer aandacht vragen van ondernemer en van handhaver, dan in het eerste voorbeeld.

Belangrijke randvoorwaarden aantonen nul-lozing:

- Aantonen nul-lozing is primair de verantwoordelijkheid van de ondernemer; hij/zij dient de bewijsvoering te verzorgen.
- De bewijsvoering moet zorgen voor duidelijk inzicht in het bedrijf, de teeltwijze, het watersysteem en de waterstromen op het bedrijf.
- De ondernemer moet actief bevoegd gezag benaderen, voor het laten controleren van zijn bewijsvoering. Daartoe dient hij een ondertekende aanvraag in vergezeld van een overzicht van de informatie waaruit de bewijsvoering bestaat.
- Bevoegd gezag dient duidelijkheid te kunnen geven waaruit de bewijsvoering minimaal moet bestaan en aan welke voorwaarde het moet voldoen.
- De werkgroep aantonen nul-lozing, dient een duidelijk kader en overzicht van controlepunten te maken waaruit de voorwaarden voor aantonen nul-lozing helder zijn op te maken; dit zodat toezichthouders duidelijk weten hoe ze het kunnen controleren en toetsen.

Onderdelen van de bewijsvoering te verzorgen door de ondernemer:

- Omschrijving teelt en locatie
- Omschrijving teeltsysteem (substraat, grondteelt of combinatie) en recirculatiesysteem
- Omschrijving gietwatervoorziening (inhoud regenwaterbassins, aanvullende gietwaterbronnen met capaciteit en natriumgehalte van het water)
- Schematische tekening (processchema) van het watersysteem met minimaal:
 - Gietwatervoorziening (regenwater (opslag in m³)+ aanvullend gietwater)
 - Route van de verschillende waterstromen (o.a. gietwater, condenswater, drain(age)water, filterspoelwater)
 - Drain(age)waterput(ten)
 - Locatie watermeters
 - Locatie en type filter
 - Drain(age)watersilo's met inhoud in m³ en overige buffervoorzieningen
 - Calamiteitenoverloop (met watermeter en/of afdichting)
 - Signaleringsysteem voor onbedoeld hoog-water b.v. in drain(age)put of silo
 - Capaciteit ontsmetter (m³/u) indien aanwezig
- Tekening van het bedrijf op schaal met daarin minimaal:
 - Locatie drain(age)waterput(ten)
 - Locatie watermeters
 - Locatie gietwatervoorziening, silo's en buffervoorzieningen
 - Locatie van alle leidingen naar oppervlaktewater incl. functie-aanduiding
 - Locatie calamiteitenoverloop (met watermeter en/of afdichting)
 - Locatie signaleringsysteem voor onbedoeld hoog-water b.v. in drain(age)put of silo
 - Locatie van alle leidingen met aansluiting op riolering incl. functie-aanduiding
- Globale waterbalans van het bedrijf met referentie naar de UO-rapportage en monsternames (op basis van voorschriften meet- en registratieverplichting Activiteitenbesluit milieubeheer); voor de waterbalans kan eventueel gebruik gemaakt worden van de Kaswaterwater/ WUR-waterstromenmodel; minimaal moeten hoeveelheden uitgangswater, watergift, drainpercentage en netto-waterverbruik duidelijk worden uit de waterbalans. Tijdens het controlebezoek zal ook inzage worden gevraagd in de analyseresultaten van het drainwater of de bemestingsregistratie met bijbehorende bemestingsadviezen.
- Onderhoudsplan volledige watertechnische installatie en logboek met daarin minimaal:
 - Onderhoudsschema en -bewijzen watermeters
 - Onderhoudsschema recirculatiesysteem
 - Instructie van personeel m.b.t. melden lekkages, verstoppingen e.d.
 - Overige onderhoudsbewijzen (b.v. silometingen)
- Omschrijving aanpak teeltwisseling
- Omschrijving aanpak bij calamiteiten (noodvoorziening, noodbuffer of noodcapaciteit buffersilo's)
- Logboek met contactmomenten bevoegd gezag
- Na controlebezoek door bevoegd gezag de ingediende bewijsvoering en het getekende bezoekverslag voor aantonen nul-lozing in logboek opnemen

Kader en controlepunten bevoegd gezag:

- Controle compleetheid bewijsvoering ondernemer incl. duidelijkheid van de tekeningen
- Controlebezoek aan de hand van de bewijsvoering en op basis van aandachtsgebieden: klopt de praktijksituatie met de omschrijvingen
- Controle ronde op basis van aandachtsgebieden:
 - Klopt de praktijksituatie met de omschrijvingen
 - Zijn er nog niet opgegeven overlopen of uitmondingen van buizen naar sloot?
 - Zijn er lekkages zichtbaar (onverklaarbare natte plekken)
 - Zijn er sporen van illegale lozingen (b.v. spoelsporen in taluds)?
- Checklist randvoorwaarden emissieloos telen (onderzoeken WUR) voor betreffende teelt nalopen (indien beschikbaar voor teelt)
- Controle UO-gegevens in UO-rapportage: Zijn er opvallende zaken in vergelijking met voorgaande jaren en zijn deze verklaarbaar?
- Zijn er opmerkelijke zaken te zien in de analyses t.b.v. de UO-registratie (denk aan verspringingen natriumgehalte e.d.)?
- Checklist veel voorkomende calamiteiten per teelt/ teeltsysteem nalopen (Ervaringen delen in landelijke klankbordgroep handhaving glastuinbouw). Is er voldoende borging voor voorkomen lozingen bij calamiteiten?
- Is er een voorziening opgenomen voor calamiteiten (bijvoorbeeld extra buffer t.b.v. inzet mobiele zuivering of afvoer per as (evt. bonnen/bewijzen voor afvoer van water aanwezig)
- Zijn calamiteitenoverlopen voorzien van watermeter met bijbehorend logboek of verzegeld? Zo niet verzegel deze dan. Het betreft hier overigens alleen de lozingspunten waar drain(age)water of verontreinigd filterspoelwater geloosd kan worden en dus bv niet de overstort van het regenwaterbassin.
- Hoe verhoudt de gietwatervoorziening zich tot de normen van de teelt (TE CONTROLEREN A.H.V. HET OVERZICHT BEHOREND BIJ CERTIFICATIESYSTEEM GROENLABELKASSEN)

- Toezichthouder stelt op basis van bovenomschreven controle/ beoordeling bewijsvoering een schriftelijk bezoekersverslag op waarin is omschreven of praktijksituatie overeenkomt met de bewijsvoering en of nul-lozing aannemelijk is. Dit bezoekverslag wordt ondertekend door toezichthouder en ondernemer.
- Kopie van ondertekend bezoekverslag ter beschikking stellen aan ondernemer.
- Ondertekend bezoekverslag registreren bij UO-registratie (toezichthoudersomgeving UO) incl. datum van opstellen.

- Handhaving blijft reguliere controles uitvoeren. Wanneer tijdens of naar aanleiding van een controle toch een lozing wordt aangetoond bij een bedrijf met bevestigde nul-lozing, dan wordt de bevestiging ingetrokken, wordt melding gemaakt bij collega handhavende instanties en wordt dit geregistreerd bij UO registratie (beschikbaar voor omgevingsdienst/gemeente/waterschap/NVWA).
Wanneer er vastgesteld wordt dat er een bewuste lozing heeft plaatsgevonden en er sprake is van een overtreding en geen calamiteit (bv leidingbreuk, silo scheuring etc.), heeft het bedrijf geen recht meer op gebruik uitzondering gebruik zuiveringsinstallatie door gesloten watersysteem voor nader te bepalen periode (aansluiten bij standaardsystematiek handhaving).

Principe stappenplan aantonen nul-lozing:

1. Watersysteem sluiten en de bewijsvoering daarvan is verantwoordelijkheid van ondernemer
2. Ondernemer nodigt bevoegd gezag (Waterschap + omgevingsdienst) uit voor controle en geeft aan dat hij/zij aannemelijk wil maken dat het bedrijf gesloten is en ze in aanmerking wil komen voor nul-lozing.
3. Bevoegd gezag (waterschap + omgevingsdienst) komen langs bij ondernemer op het bedrijf:
 - a) Doornemen bewijsvoering
 - b) Op basis van bewijsvoering controleronde over het bedrijf
 - c) Gezamenlijk constateren of bewijsvoering overeenkomt met praktijksituatie
 - d) Beoordelen of aan randvoorwaarde/ kader wordt voldaan om aannemelijk te maken dat bedrijf nul-lozing heeft
 - e) Eventueel op- en aanmerkingen doorgeven aan ondernemer met eventuele opsummingen benodigde aanpassingen in watersysteem en/of bewijsvoering.
4. Na eventuele uitvoering van de benodigde aanpassingen aan watersysteem en/of bewijsvoering wordt het bezoekverslag gemaakt en gezamenlijk ondertekend door bevoegd gezag en ondernemer (schriftelijke vastlegging nul-lozing).
5. Bevoegd gezag overhandigt kopie getekend bezoekverslag aan ondernemer (ter bewijsvoering op bedrijf) en verwerkt bezoekverslag in UO-registratie van het betreffende bedrijf.
6. Bij reguliere controles door bevoegd gezag (NVWA, waterschap en omgevingsdienst) kan op basis van UO-registratie bezoekverslag opgevraagd worden en gecontroleerd worden of de bewijsvoering nog steeds overeenkomt met de praktijk.
7. Bij gebleken correctheid van de situatie de datum in de UO-registratie aanpassen naar de actuele datum, zodat andere bevoegde gezagen weten dat er een hercontrole is geweest.
8. Bij substantiële wijzigingen in de bedrijfsvoering dient de ondernemer hier melding van te maken. Dit moet als aandachtspunt in het bezoekverslag worden opgenomen. Van een substantiële wijziging is b.v. sprake bij wijziging van teelt, verandering teeltoppervlak of meer dan 10% verandering van gietwater- of buffervoorziening.
9. Een bezoekverslag betreft altijd een vestigingslocatie en kan niet voor een geheel bedrijf met meerdere vestigingen van toepassing zijn.

Voorbeeld tools:

- www.kaswaterweter.nl
- <http://www.glastuinbouwmodellen.wur.nl/waterstromen/>
- <https://www.ltoglaskracht nederland.nl/thema/water/waterstromen/>

De omschreven werkwijze biedt een kader waaraan de bewijslast moet voldoen. Ondernemer kan binnen dit kader, eventueel met behulp van de voorbeeld tools of adviseur/ installateur, de bewijsvoering opstellen op basis van zijn/haar bedrijf.